

۷۰۱۸

۵۹۲۲

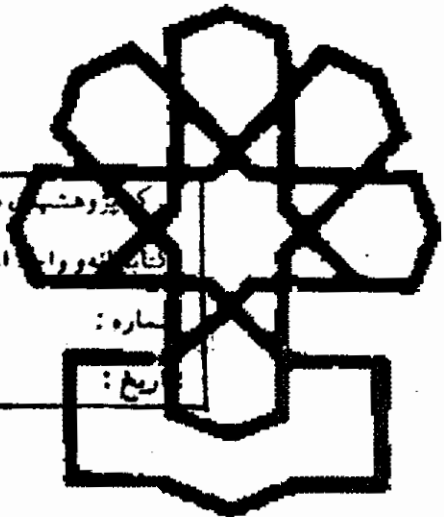
۵۹۲۲

تحلیلی بر وضعیت بودجه وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه سال ۱۳۸۰

درباره لایحه بودجه ۱۳۸۰ - شماره (۲۹)

کمیسیون پژوهش، مجلس شورای اسلامی
 کتابخانه و اسناد و اطلاع رسانی فارابی
 شماره: ۱۴۲۱۴
 تاریخ: ۲۵ اردیبهشت

کد موضوعی: ۱۶۰

شماره مسلسل: ۵۹۲۲

معاونت پژوهشی
دی ۱۳۷۹

کار: دفتر امور زیربنایی

تحلیلی بر وضعیت بودجه وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه سال ۱۳۸۰

کد موضوعی: ۱۶۰

شماره مسلسل: ۵۹۲۲

قبل از بررسی بودجه وزارت آموزش و پرورش تصویری کلی از وضعیت اعتبارات جاری و عمرانی فصول مختلف آموزشی ارائه می‌گردد.

۱- اعتبارات فصول آموزشی

در سال ۱۳۸۰ بالغ بر ۲۹۶۵۳ میلیارد ریال به عنوان کل اعتبارات جاری و عمرانی و از محل درآمد اختصاصی فصول مختلف آموزشی پیش‌بینی شده است که نسبت به اعتبارات مصوب سال ۱۳۷۹ که معادل ۲۳۷۶۳ میلیارد ریال بوده است از رشد ۲۴/۸ درصدی برخوردار شده است. رشد اعتبارات جاری و عمرانی و درآمد اختصاصی فصول مختلف آموزشی به شرح جدول زیر است.

رشد اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰

رشد سال ۱۳۷۹				رشد سال ۱۳۸۰ نسبت به سال قبل				فصول مختلف
کل	اختصاصی	عمرانی	جاری	کل	اختصاصی	عمرانی	جاری	
۲۳/۵	-	۴/۷	۲۰/۴	۲۲/۹	۲۲۳	۳۰/۵	۱۴/۸	آموزش عمومی
۳۹/۷	۲۷/۸	۴۲/۷	۴۱	۲۳/۶	۳۲/۷	۶۸/۹	۱۷/۲	آموزش فنی و حرفه‌ای
۳۱/۹	۳۵/۳	۴۸/۸	۲۷/۵	۳۳/۴	۱۷/۶	۳۰/۱	۳۷/۲	آموزش عالی
۲۶/۱	۱۴۷/۷	۲۰/۶	۲۲/۷	۲۴/۸	۱۱۵/۲	۳۳/۸	۱۸	کل

همان‌طور که ملاحظه می‌شود رشد اعتبارات سال ۱۳۷۹ نسبت به سال ۱۳۷۸ بیشتر از رشد اعتبارات سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ است، البته رشد اعتبارات بودجه عمومی

دولت نیز به همان نسبت کاهش یافته است. به عبارت دیگر معادل ۲ درصد کاهش در رشد اعتبارات دو سال مذکور بوده است که عیناً در فصول آموزشی نیز به همان گونه عمل شده است یا به عبارت دیگر سهم فصول مختلف آموزشی در بودجه عمومی دولت یکسان بوده است.

البته توزیع اعتبارات فصول آموزشی به میزان بسیار مختصری از فصل آموزش عمومی کسر شده (معادل یک درصد) و بر سهم فصل آموزش عالی افزوده گردیده است.

تغییر محسوس دیگری که اتفاق افتاده است اعتبارات از محل درآمد اختصاصی است که در سال ۱۳۷۹ سهم درآمد اختصاصی از کل اعتبارات فصول مختلف آموزشی معادل ۵/۵ درصد بوده است اما در سال ۱۳۸۰ سهم درآمد اختصاصی به رقم ۹/۶ درصد می‌رسد.

همان طور که اشاره شد سهم اعتبارات فصول آموزشی از کل بودجه عمومی دولت تقریباً ثابت مانده است هر چند که سهم اعتبارات جاری از کل بودجه عمومی دولت کاهش یافته و بر سهم اعتبارات از محل درآمد اختصاصی افزوده گردیده است. به طور کلی نکات مهم در این ارتباط عبارتند از:

۱- سهم اعتبارات فصول مختلف آموزشی از بودجه عمومی دولت تقریباً ثابت بوده است.

۲- توزیع اعتبارات بین فصول مختلف آموزشی به میزان یک درصد از فصل آموزش عمومی کسر و بر فصل آموزش عالی افزوده گردیده و سهم فصل آموزش فنی و حرفه‌ای ثابت مانده است.

۳- سهم اعتبارات از محل درآمد اختصاصی در کل اعتبارات فصول مختلف آموزشی از ۵/۵ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۹/۶ درصد در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است.

۴- حدود ۲۳/۵ درصد از اعتبارات جاری دولت و ۷/۸ درصد از اعتبارات عمرانی کشور در فصول مختلف آموزشی هزینه می‌گردد.

۵- در مجموع حدود ۱۸/۶ درصد از کل بودجه عمومی دولت در بخش‌های آموزشی مصرف می‌گردد که در طی چند سال اخیر تقریباً ثابت مانده است.

۶- در سال ۱۳۸۰ حدود ۹ درصد از اعتبارات فصل آموزش عمومی می‌باید از محل درآمدهای اختصاصی وزارت آموزش و پرورش تأمین گردد و به عبارت دیگر از محل

اعتبارات جاری و عمرانی صرفاً حدود ۹۱ درصد از هزینه‌های آموزش عمومی تأمین خواهد گردید و مابقی منوط به وصول درآمدهای مختلف است که علی‌الظاهر حدوداً ۳/۲ برابر گردیده است.

۷- رشد اعتبارات جاری آموزش عمومی حدود ۱۴/۸ درصد و در مقایسه، رشد اعتبارات جاری آموزش عالی معادل ۳۷/۲ درصد بوده است. اما چنانچه اعتبارات از محل درآمد اختصاصی را نیز به اعتبارات جاری بیفزاییم رشد اعتبارات جاری آموزش عمومی ۲۲/۵ درصد بوده و رشد اعتبارات جاری آموزش عالی معادل ۳۴/۲ درصد خواهد بود که همچنان تفاوت حدود ۱۲ درصدی وجود دارد.

جدول ۱- اعتبارات جاری - عمرانی - اختصاصی فصول آموزش در سال های (۱۳۸۰-۱۳۷۸) (ارقام به میلیارد ریال)

ردیف	عنوان	پیش بینی سال ۱۳۸۰				مصوب سال ۱۳۷۹				عملکرد سال ۱۳۷۸			
		اعتبارات جاری	عمرانی	اختصاصی	جمع	جاری	عمرانی	اختصاصی	جمع	جاری	عمرانی	اختصاصی	جمع
۱	فصل آموزش و پرورش عمومی	۱۸/۵۳۳	۱۴۱۲	۱۹۹۰	۲۱۹۳۵	۱۶۱۲۱	۱۰۸۲	۶۱۶	۱۷۸۳۹	۱۳۴۰۳	۱۰۳۳	۱	۱۴۴۳۷
	(درصد) از کل	۷۶/۷	۵۳/۱	۶۹/۶	۷۳/۹	۷۸/۹	۵۴/۵	۴۶/۴	۷۵	۸۰/۴	۶۲/۸	۰/۲	۷۶/۶
۲	فصل آموزش فنی و حرفه ای	۱۷۹۲	۲۹۹	۲۶۸	۲۳۵۹	۱۵۲۹	۱۷۷	۲۰۲	۱۹۰۸	۱۰۸۴	۱۲۴	۱۵۸	۱۳۶۶
	(درصد) از کل	۷/۴	۱۱/۲	۹/۴	۸	۷/۵	۸۸/۹	۱۵/۲	۸	۶/۵	۷/۵	۲۹/۴	۷/۲
۳	فصل آموزش عالی	۳۸۱۴	۹۳۵	۶۰۰	۵۳۵۹	۲۷۸۰	۷۲۶	۵۱۰	۴۰۱۶	۲۱۷۹	۴۸۸	۳۷۷	۳۰۴۴
	(درصد) از کل	۱۵/۸	۳۵/۶	۲۱	۱۸/۱	۱۳/۶	۳۶/۵	۳۸/۴	۱۷	۱۳/۱	۲۹/۷	۷۰/۴	۱۶/۲
۴	جمع	۲۲۱۳۹	۲۶۵۶	۲۸۵۸	۲۹۱۶۵۳	۲۰۱۶۵۰	۱۹۸۵	۱۳۳۸	۲۳۱۷۳۳	۱۶۱۶۶۶	۱۶۲۵	۵۳۶	۱۸۸۴۷
۵	بودجه عمومی دولت	۱۰۲۵۸۳	۳۴۰۳۳	۲۲۸۱۷	۱۵۹/۳۳۲	۸۴/۹۶۵	۲۶/۳۷۰	۱۶/۴۸۱	۱۲۷/۸۱۶	۶۸۲۱۹	۲۴۹۴۱	۱۱۵۷۵	۱۰۲۳۷۵
۶	درصد اعتبارات آموزش از بودجه عمومی دولت (درصد)	۲۳/۵	۷/۸	۱۲/۶	۱۸/۶	۲۴/۱	۷/۵	۸	۱۸/۶	۲۴/۴	۶/۶	۲/۶	۱۸/۳

۲- اعتبارات وزارت آموزش و پرورش

دستگاه‌ها و سازمان‌های وابسته به آموزش و پرورش کشور در حوزه مرکزی و استان‌ها به شرح زیر است:

حوزه مرکزی

استان‌ها

۱- ادارات کل آموزش و پرورش استان (۲۸ استان)	۱- وزارت آموزش و پرورش
۲- مناطق آموزشی (حدود ۷۲۸ منطقه و نمایندگی)	۲- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
۳- نمایندگی‌های آموزشی	۳- سازمان پرورش استعدادهای درخشان
۴- ادارات کل نوسازی و تجهیز مدارس کشور (۲۸ استان)	۴- سازمان آموزش کودکان استثنایی
۵- آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای (حدود ۱۰۹ آموزشکده)	۵- سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور
۶- مدیریت‌های نهضت سوادآموزی استان و منطقه	۶- سازمان نهضت سوادآموزی
	۷- پژوهشکده تعلیم و تربیت
	۸- پژوهشکده آموزش کودکان استثنایی
	۹- دانشگاه شهید رجایی
	۱۰- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش
	۱۱- مدارس خارج از کشور
	۱۲- صندوق ذخیره فرهنگیان

اعتبارات جاری سازمان آموزش و پرورش کشور از فصول مختلف بودجه از جمله فصل آموزش و پرورش عمومی (حدود ۹۵ درصد از کل اعتبارات)، فصل آموزش فنی و حرفه‌ای، تأمین اجتماعی، تحقیقات و سایر فصول بودجه‌ای تأمین می‌گردد. همچنین حدود ۸۲/۵ درصد از اعتبارات آموزش و پرورش بین ادارات کل استانی آموزش و پرورش توزیع می‌شود و مابقی آن به صورت اعتبارات ملی در اختیار دستگاه‌های اجرایی ستادی و مؤسسات تابعه است.

در سال ۱۳۸۰ کل اعتبارات جاری در اختیار وزارت آموزش و پرورش و کلیه سازمان‌ها

و مؤسسات تابعه بالغ بر ۲۰۹۷۰/۹ میلیارد ریال است. به عبارت دیگر حدود ۲۰/۴ درصد از کل اعتبارات جاری بودجه عمومی دولت در اختیار آموزش و پرورش قرار دارد. اعتبارات جاری مربوط به دستگاه‌های ملی وزارت آموزش و پرورش شامل دو نوع است. بخشی از آن مربوط به اعتبارات دستگاه‌ها و سازمان‌ها و مؤسسات حوزه مرکزی شامل ۱۲ دستگاه به شرح فوق است که مجموع اعتبارات جاری در اختیار آنان معادل ۱۲۷۰/۶ میلیارد ریال است و بخش دیگر اعتبارات در قالب فعالیت‌های مختلف توزیع شده است که این بخش از اعتبارات معادل ۱۹۹۳/۴ میلیارد ریال است. به عبارت دیگر وزارت آموزش و پرورش (حوزه ستادی با حدود ۶ معاونت) و سازمان‌های تابعه مرکزی آن شامل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور، پژوهشکده تعلیم و تربیت - پژوهشکده استثنایی - دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش - دانشگاه شهید رجایی صرفاً اعتبارات آن‌ها در اختیار دستگاه مرکزی است و اعتبارات جاری سازمان استعداد‌های درخشان، سازمان آموزش کودکان استثنایی، سازمان نهضت سوادآموزی بین استان‌های کشور توزیع و بخش اعظم اعتبارات آنان در اختیار مناطق آموزشی قرار می‌گیرد.

بدین ترتیب برای خالص کردن اعتبارات حوزه مرکزی از اعتبارات استانی می‌باید کلیه سازمان‌های مذکور اعتبارات سازمان مرکزی خود را از اعتبارات ادارات استانی و منطقه‌ای تفکیک نموده و به دو بخش اعتبارات ملی و استانی تقسیم و توزیع نمایند. بنابراین در سال ۱۳۸۰ اعتبارات توزیع شده در دستگاه‌های ملی در مجموع اعتبارات جاری دستگاه‌ها و اعتبارات فعالیت‌های مختلف جمعاً معادل ۳۲۶۴ میلیارد ریال است، اعتبارات ادارات استانی معادل ۱۷۴۷۳ میلیارد ریال است.

از مجموع ۳۲۶۴ میلیارد ریال در اختیار دستگاه‌های ملی حدود ۶۱ درصد در قالب فعالیت‌های مختلف توزیع شده است. به راستی وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه ستادی و سیاستگذار چگونه می‌تواند علاوه بر ایفای وظایف قانونی معادل اعتبارات انجام وظایف قانونی خود اعتبارات دیگری را برای فعالیت‌های دیگر هزینه کند؟ چنانچه اعتبارات فعالیت‌های مذکور نیز از سطح ستاد به سطح صف (یعنی ادارات کل

آموزش و پرورش استان‌ها) منتقل و هزینه می‌گردد چه بهتر که از ابتدا بین استان‌های مختلف توزیع شود و اعتبارات متمرکز در اختیار حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش به نحو محسوس کاهش یابد. تا اثربخشی هزینه‌ها به طور مشخص معلوم گردد.

در حال حاضر بخش زیادی از اعتبارات مربوط به فعالیت‌های مختلف (در تقسیم بندی این گزارش) به صورت فعالیت‌های ستادی و مرکزی هزینه می‌گردد و بخشی نیز بین ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها توزیع می‌گردد. که چنانچه این اعتبارات را خالص کنیم می‌توان گفت معادل ۲ برابر اعتبارات مربوط به دستگاه‌های مرکزی نیز به اشکال گوناگون در اختیار این واحدهای مرکزی می‌باشد.

۱-۲- تحلیلی بر اعتبارات جاری سازمان‌های مرکزی آموزش و پرورش کشور

سازمان‌های مرکزی آموزش و پرورش کشور شامل وزارت آموزش و پرورش (حوزه ستادی)، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور، پژوهشکده‌های تعلیم و تربیت و آموزش کودکان استثنایی؛ دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش است که صرفاً اعتبارات آن‌ها در چارچوب اهداف و وظایف آنان هزینه می‌گردد. که به شرح هر یک پرداخته می‌شود.

۱-۱-۲- وزارت آموزش و پرورش: اعتبارات جاری حوزه ستادی وزارتخانه در سال ۱۳۸۰ معادل ۱۶۲ میلیارد ریال است که حدود ۸۱/۴ درصد از اعتبارات آن از فصل آموزش عمومی، ۲/۵ درصد از فصل آموزش فنی و حرفه‌ای، ۱۳ درصد از فصل تأمین اجتماعی و ۱/۴ درصد نیز از فصل تحقیقات و ۱/۷ درصد از سایر فصول بودجه‌ای تأمین می‌گردد. رشد اعتبارات وزارتخانه (حوزه ستادی) نسبت به سال ۱۳۷۹ معادل ۴۲ درصد است.

الف- نکته مهم آن که رشد اعتبارات جاری دستگاه‌های مرکزی آموزش و پرورش عموماً بالای ۴۰ درصد بوده است و از یک روند منطقی و متعادلی برخوردار نیست. حال آن‌که رشد اعتبارات کل استانی معادل ۴ درصد می‌باشد. آیا این موضوع وجود کمبود و کسری‌ها در ادارات کل آموزش و پرورش استانی را تشدید نخواهد کرد و آیا نباید اعتبارات آموزش و پرورش در سطح ستاد و صف به طور متناسب توزیع گردد.

ب- علاوه بر اعتبارات حوزه مرکزی تمامی اعتبارات فعالیت‌های دیگر آموزش و پرورش

بر عهده وزارت آموزش و پرورش (حوزه ستادی) است که تصمیم‌گیری در مورد حدود ۲ هزار میلیارد ریال اعتبارات را بر عهده گرفته است و برخی از فعالیت‌ها نیز با عناوین کلی و بعضاً خارج از حیطه وظایف آموزش و پرورش تعریف گردیده است. ضمن آن که هزینه کردن چنین اعتباراتی از سوی حوزه مرکزی آموزش و پرورش کاری بسیار گسترده و نیازمند سازماندهی اجرایی و پشتوانه‌های نظری و مطالعاتی بسیار زیادی است. به عبارت دیگر تعریف ۲۸ عنوان مختلف برای فعالیت‌های گوناگون و آن هم در اختیار حوزه ستادی آموزش و پرورش به نوعی به فراموشی سپردن وظایف اصلی و قانونی است. آیا به راستی تأمین اعتبارات در چارچوب اهداف و وظایف قانونی صورت پذیرفته است؟ و آیا باید برای هر فعالیتی حوزه ستادی تصمیم‌گیری کند؟ اکنون به ذکر برخی از عناوین پرداخته شده و توضیحاتی ارائه می‌گردد.

ج- عنوان فعالیت‌های آموزشی از جمله فعالیت‌هایی است که حدود ۱۸ میلیارد ریال اعتبار (و آن هم در سایر فصول هزینه) برای این منظور در سال ۱۳۸۰ پیش‌بینی شده است. مگر نه این است که آموزش و پرورش فعالیت‌های آموزشی را بر عهده دارد. به راستی این عنوان چیست؟

د- عنوان پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم از جمله دیگر فعالیت‌های تعریف شده است. اعتباری معادل ۷۵ میلیارد ریال برای آن پیش‌بینی گردیده آیا وزارت آموزش و پرورش فعالیت‌های آموزش ابتدایی را در سراسر کشور و از طریق ادارات کل آموزش و پرورش برای پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم این دوره انجام نمی‌دهد؟ آیا تأمین بالغ بر ۵/۵ هزار میلیارد ریال اعتبارات آموزش ابتدایی در بودجه ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها برای این امر مهم نیست و ۷۵ میلیارد ریال اعتبار در اختیار حوزه مرکزی وزارت آموزش و پرورش چه مشکلی را می‌خواهد حل کند؟ البته ناگفته نماند که این ردیف اعتبارات در دو سال اخیر پیش‌بینی شده است؟ ظاهراً تا سال ۱۳۷۸ این اعتبارات در اختیار سازمان نهضت سوادآموزی بوده است که به‌عنوان بخش مکمل وزارت آموزش و پرورش سالانه حدود یکصد هزار نفر از کودکان لازم‌التعلیم روستایی را در آن مناطقی که وزارت آموزش و پرورش حضور نمی‌یافته است تحت پوشش می‌برده و اعتباراتی را نیز در طی

نزدیک به حدود ۱۲ سال برای انجام این امر داشته است که در دو سال اخیر از اعتبارات سازمان نهضت سوادآموزی کاسته شده و به وزارت آموزش و پرورش (حوزه ستادی) داده شده است. چرا حوزه مرکزی باید در امر پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم اعتباراتی هزینه کند. مگر حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش دستگاه اجرایی در امر پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم است که اعتباراتی بدان اختصاص داده می‌شود؟ و اگر این اعتبارات بین استان‌ها توزیع می‌شود چه لزومی به متمرکز کردن این اعتبارات در اختیار وزارتخانه است؟ و اصولاً چرا فعالیت مکمل سازمان نهضت سوادآموزی که برای مناطق محروم کشور و روستاییان محروم از تحصیل صورت می‌پذیرفت حذف و مجدداً به وزارتخانه آموزش و پرورش محول می‌شود؟

سایر عناوینی که فعالیت‌های آموزش و پرورش در قالب آن تعریف شده (و اعتبارات فوق‌العاده بالایی را بعضاً نیز به خود اختصاص داده است)، قابل ارزیابی مجدد است. زیرا که در توان اجرایی وزارتخانه انجام فعالیت‌های گسترده مذکور وجود ندارد و به عبارتی وزارتخانه آموزش و پرورش در چارچوب اهداف و وظایف خود امر سیاست‌گذاری را برعهده دارد و امر سیاست‌گذاری این میزان اعتبارات و توزیع آن را طلب نمی‌کند. به عبارت دیگر وزارتخانه آموزش و پرورش برای بخشی از وظایف خود حدود ۱۶۲ میلیارد ریال اعتبار در اختیار دارد و در مقابل حدود ۲ هزار میلیارد ریال دیگر در قالب فعالیت‌های بعضاً تعریف نشده و معین نشده در اختیار خود گرفته است.

در جدول (۳) پیوست کلیه عناوین فعالیت‌های مختلف که توسط وزارت آموزش و پرورش انجام می‌شود تصویر شده است و مهم‌تر آن که این ردیف‌ها مرتباً در حال افزایش است.

ه- همچنین وزارت آموزش و پرورش (به‌عنوان حوزه ستادی) از محل اعتبارات درآمد اختصاصی معادل ۱۹۵۰ میلیارد ریال در اختیار دارد. که این موضوع برخلاف نص صریح ماده ۱۴۵ قانون برنامه سوم توسعه است که در آنجا اجازه داده شده است که سی درصد از درآمدهای اختصاصی در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار گیرد. ضمن آن که رشد درآمد اختصاصی وزارت آموزش و پرورش معادل ۲۲۹ درصد است یعنی نزدیک به $\frac{۲}{۳}$ برابر

گردیده است. با چه چشم اندازی از وضع درآمدهای ناشی از عوارض کالاها و خدمات چنین پیش بینی انجام شده است. (جدول شماره ۴)

و- اعتبارات جاری وزارت آموزش و پرورش از محل ردیف های متفرقه (قسمت چهارم - ب) لایحه بودجه سال ۱۳۸۰ معادل ۲۳۴ میلیارد ریال است که بیشترین رقم آن مربوط به درآمدهای موضوع ۲ درصد ارزش کالاهای وارداتی است که به استناد ماده ۱۴۵ قانون برنامه سوم توسعه (بند ب) اخذ و به حساب درآمد وزارت آموزش و پرورش واریز می گردد و معادل ۱۹۰ میلیارد ریال در ردیف های هزینه ای منظور شده است که اختیار توزیع آن نیز با وزارتخانه آموزش و پرورش است (جدول شماره ۵).

ز- نکته مهم دیگر آن که در قسمت درآمدها برحسب دستگاه و ردیف درآمدهای اختصاصی وزارت آموزش و پرورش معادل ۱۹۵۱/۵ میلیارد ریال پیش بینی شده است اما در قسمت اعتبارات برحسب دستگاه های ملی و استانی درآمدهای اختصاصی به ترتیب معادل ۱۹۵۱/۵ میلیارد ریال و ۱۴۷۲/۵ میلیارد ریال (درآمدهای اختصاصی ادارات کل آموزش و پرورش استان ها در پیوست استانی لایحه بودجه) پیش بینی گردیده است.

این تفاوت ها و مغایرت ها و احياناً دوباره به حساب آمدن ها باید اصلاح گردد و این نشان می دهد در تدوین بودجه ارقام درآمدهای اختصاصی وزارت آموزش و پرورش بین دستگاه های اجرایی ملی و استانی (مصرح در ماده ۱۴۹ قانون برنامه سوم توسعه) مورد توجه قرار نگرفته است. (جدول شماره ۴)

در انتها نیز به تفصیل در مورد ردیف های متفرقه در مورد فعالیت های مختلف آموزش و پرورش مطالبی ارائه خواهد شد.

۲-۱-۲- سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی: اعتبارات سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ حدود ۸۶/۶ درصد رشد داشته است. علاوه بر آن مبلغ ۱۷ میلیارد ریال نیز به عنوان بودجه این دستگاه از محل درآمد اختصاصی اختصاص داده شده است. شاید تنها دستگاهی در دستگاه های اجرایی وزارت آموزش و پرورش است که از رشد بسیار بالایی برخوردار است. اعتبارات تحقیقاتی این سازمان حدود ۵۶ درصد رشد دارد. همچنین نکته قابل ذکر آن که سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی جمعاً در برنامه

تحقیقات در سال ۱۳۸۰ معادل ۲۳/۴ میلیارد ریال اعتبار در اختیار دارد و بیش از ۴۳ درصد از اعتبارات تحقیقاتی کلیه سازمان‌ها و ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها در اختیار این سازمان قرار دارد. تمامی این موارد سؤالات اساسی را مطرح می‌سازد که:

۱- چگونه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی باید ۴۳ درصد از اعتبارات تحقیقاتی وزارتخانه آموزش و پرورش را هزینه کند.

۲- درآمد اختصاصی در برنامه تحقیقات این سازمان مربوط به چیست؟ آیا این سازمان خدمات پژوهشی خود را به سایر سازمان‌ها می‌دهد یا در خدمت آموزش و پرورش کشور است؟ یا این که درآمد اختصاصی این سازمان بی‌جهت ذیل برنامه تحقیقات طبقه بندی شده است که این امر نشانگر آن است که طبقه بندی موضوع‌ها رعایت نشده است. علاوه بر آن افزایش اعتبارات درآمد اختصاصی دستگاه‌ها از جمله این سازمان انضباط مالی را در دستگاه‌ها خدشه دار می‌سازد.

۳- رشد ۸۶/۶ درصد اعتبارات این سازمان در طی یک سال ناشی از چه تحولی است. علاوه بر آن که در سال گذشته (سال ۱۳۷۹) نیز نسبت به سال ۱۳۷۸ اعتبارات این سازمان حدود ۴۵/۲ درصد رشد داشته است. افزایش بی‌رویه اعتبارات دستگاه‌ها اگر با تعریف وظایف جدید و آثار عملی در فعالیت‌ها و کیفیت کارها توأم نباشد به اتلاف منابع مالی می‌انجامد.

۲-۱-۳- سازمان استعدادهای درخشان و سازمان کودکان استثنایی: این دو سازمان دو طیف پایینی و بالایی دانش‌آموزان خاص استثنایی را شامل می‌شود و جمعاً حدود ۱۱۰ هزار نفر دانش‌آموز را در پوشش دارند که حدود ۷۴ هزار نفر از آنان مربوط به کودکان استثنایی و حدود ۳۶ هزار نفر مربوط به دانش‌آموزان دارای استعدادهای درخشان است. هزینه سرانه سالانه این دانش‌آموزان در سازمان استعدادهای درخشان حدود ۱۳۲ هزار تومان و در مورد کودکان استثنایی معادل ۴۴۵ هزار تومان است. رشد اعتبارات دو سازمان به ترتیب سازمان استعدادهای درخشان معادل ۴۶/۴ درصد و سازمان کودکان استثنایی حدود ۴۲ درصد بوده است.

۲-۱-۴- سازمان نهضت سوادآموزی: اعتبارات این سازمان در سال ۱۳۸۰ معادل ۳۱۰ میلیارد

ریال پیش‌بینی شده است که در مقایسه با سال ۱۳۷۹ از رشد ۳۹ درصدی برخوردار است. اما نکته مهم آن که اعتبارات سال ۱۳۷۹ نسبت به سال ۱۳۷۸ این سازمان با رشد منفی ۲۰ درصدی مواجه بوده است و به عبارت دیگر در طی دو سال رشد اعتبارات این سازمان حدود ۱۱/۵ درصد است. رشد فوق‌العاده پایین اعتبارات دو ساله نشان می‌دهد که عدم توجه به فعالیت‌های این سازمان موجب خواهد گردید تا امر مهم ریشه‌کنی بی‌سوادی و عزم ملی برای تحقق اهداف سوادآموزی در کشور به خوبی میسر نگردد.

۲-۱-۵- پژوهشکده تعلیم و تربیت و پژوهشکده کودکان استثنایی: اعتبارات پژوهشکده تعلیم و تربیت و کودکان استثنایی به ترتیب ۴/۵ میلیارد ریال و ۱/۵ میلیارد ریال است. که به ترتیب از رشد ۶۶/۶ درصد و ۷/۱ درصدی برخوردار شده‌اند. وجود دو پژوهشکده جداگانه که هر دو مؤسسه فعالیت‌های پژوهشی آموزش و پرورش را برعهده دارند خود سبب می‌گردد تا برخی منابع اتلاف گردد و هزینه‌های مشترک دوباره مصرف گردد. آیا مسائل آموزشی کودکان استثنایی در قالب فعالیت‌های پژوهشی، پژوهشکده تعلیم و تربیت نمی‌گنجد؟

از همه مهم‌تر آن که وزارت آموزش و پرورش خود سازمانی مستقل به نام سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی (که قبلاً نام سازمان پژوهش و نوآوری‌های آموزشی داشته است) دارد و جالب آن که پژوهشکده تعلیم و تربیت خود به‌عنوان یک مرکز تحقیقات آموزشی از دل این سازمان متزع شده و به نام پژوهشکده فعالیت خود را ظاهراً از سال ۱۳۷۴ آغاز کرده است و در کنار خود پژوهشکده کودکان استثنایی را نیز به وجود آورده است. در حال حاضر سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دو پژوهشکده مذکور از محل درآمد عمومی حدود ۱۲/۵ میلیارد ریال و از محل درآمدهای اختصاصی مبلغ ۱۷ میلیارد ریال جمعاً نزدیک ۳۰ میلیارد ریال اعتبارات تحقیقاتی در اختیار دارند. سؤال آن است که کارایی و بازده این مبلغ اعتبار تحقیقاتی چگونه ارزیابی شده است. آیا سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی که تعیین‌کننده منابع و تخصیص دهنده آن است چه ارزیابی از فعالیت‌های تحقیقاتی در وزارت آموزش و پرورش دارد؟ ضمن آن که کل اعتبارات تحقیقاتی این وزارت جمعاً بالغ بر ۵۴ میلیارد ریال است که صرفاً مبلغ ۳۰ میلیارد ریال آن در اختیار سازمان پژوهش و پژوهشکده‌های مذکور است.

۲-۱-۶- آموزشکده‌های فنی وزارت آموزش و پرورش: آموزشکده‌های فنی وزارت آموزش و پرورش حدود ۱۰۹ واحد آموزشی است که در سراسر ایران ایجاد شده است و نزدیک به ۹۰ هزار نفر دانشجو نیز دارد. اعتبارات این آموزشکده‌ها بالغ بر ۱۹۹ میلیارد ریال برای سال ۱۳۸۰ پیش‌بینی شده است. سرانه جاری هر نفر دانشجو که عمدتاً دوره‌های کاردانی است معادل ۲۲۰ هزار تومان و تقریباً $\frac{1}{3}$ هزینه سرانه هر نفر دانشجو در دوره‌های آموزش عالی است. رشد اعتبارات در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ معادل ۳۳ درصد بوده است و ظاهراً این فعالیت از فعالیت‌های آموزش و پرورش با محدودیت‌های زیادی روبه‌رو باشد و نیازمند تجدیدنظر اساسی است.

۲-۱-۷- ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها: همان‌طور که اشاره گردید از کل حدود ۲۳ هزار میلیارد ریال اعتبارات در اختیار وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه‌اش با حدود ۸۲/۵ درصد از این اعتبارات در اختیار ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها قرار می‌گیرد و در سطح اجرایی آموزش و پرورش کشور هزینه می‌گردد. رشد اعتبارات ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ تنها ۴/۴ درصد بوده است که به نظر می‌رسد این میزان رشد کافی نباشد و احیاناً کمبودهایی را به همراه داشته باشد. دستگاه‌های مرکزی آموزش و پرورش عموماً از رشد خوبی برخوردار بوده‌اند و اعتبارات متمرکز زیادی تحت عناوین مختلف پیش‌بینی شده است که چنانچه این اعتبارات مستقیماً بین ادارات کل آموزش و پرورش توزیع شود اعتباراتی بالغ بر ۴ هزار میلیارد ریال را از محل درآمد عمومی و درآمد اختصاصی شامل می‌شود: اختیار توزیع این میزان اعتبار در اختیار حوزه ستادی آموزش و پرورش است که خود انسجام نظام بودجه ریزی را به هم خواهد زد. به عبارت دیگر حدود ۲۰ درصد از اعتبارات جاری آموزش و پرورش کشور که می‌باید در اختیار ادارات کل آموزش و پرورش استان قرار گیرد به طور توزیع نشده تحت عناوین مختلف به صورت اعتبارات ملی پیش‌بینی می‌شود و در هنگام و زمان خود نیز به استان‌ها ابلاغ می‌شود یا اصولاً در اختیار آنان قرار نمی‌گیرد. حال به خوبی می‌توان قضاوت کرد که در مجموع اعتبارات آموزش و پرورش کشور کمبود نخواهد داشت بلکه توزیع آن نامتعادل است. زیرا که از یک طرف معادل ۴ هزار میلیارد ریال به صورت توزیع نشده و با عنوان‌های بعضاً تعریف نشده در فعالیت‌های

آموزشی کشور وجود دارد و از طرف دیگر این میزان اعتبار نمی تواند به خوبی تخصیص یابد. در سال ۱۳۸۰ صرفاً رشد این اعتبارات در حدود ۶۰ درصد بوده است. یعنی اعتبارات پیش بینی شده ای که توزیع نگردیده است، در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۲۵۰۰ میلیارد ریال است که در سال ۱۳۸۰ به رقم ۴ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است.

شایسته است مجلس شورای اسلامی تکلیف این اعتبارات توزیع نشده و بعضاً اختصاص یافته به اموری که ضرورتاً منجر به هیچ گونه تغییری نمی شود را روشن کند. تا وزارت آموزش و پرورش از هم اکنون خود را دچار کمبود و کسری بودجه نبیند.

توزیع نزدیک به ۱۹۹۳ میلیارد ریال اعتبارات فعالیت های مختلف (جدول ۳) و اعتبارات ردیف های متفرقه بودجه (قسمت چهارم - ب) که معادل ۲۳۴ میلیارد ریال است و همچنین اعتبارات از محل درآمد اختصاصی که حدود ۲ هزار میلیارد ریال است (جدول شماره ۴) همگی یا اکثر این اعتبارات بین ادارات کل آموزش و پرورش باید توزیع گردد و از ابتدای سال مستقیماً به مصرف فعالیت های اجرایی آموزشی در کشور رسد و تصمیم گیری سازمان های مرکزی برای این امور مستقیماً به ادارات اجرایی محول گردد.

عدم توزیع اعتبارات ۴ هزار میلیارد ریالی و تصمیم گیری مرکزی برای این میزان اعتبارات خود موجب عدم تخصیص بهینه منابع می شود و علاوه بر آن چون بخشی از این اعتبارات در مرحله توزیع بین دستگاه های مرکزی توزیع خواهد شد کارایی و بازدهی اعتبارات را خواهد کاست و به عبارتی هر نوع تغییر و تحول و بهبود کیفیت فعالیت های آموزشی می باید در سطح ادارات اجرایی آموزش و پرورش و با بهبود وضعیت معلمان کشور و دست اندرکاران اجرایی آموزشی کشور صورت گیرد و با تزریق اعتباراتی در اختیار دستگاه های مرکزی نمی توان انتظار تحول و تغییر را داشت ضمن آن که اتلاف برخی منابع مالی را نیز به همراه دارد. تزریق اعتبارات جدید آنان را از وظایف اصلی خود دور می کند و طراحی برنامه های اجرایی برای جذب اعتبارات مرکزی پیش از ظرفیت و توان مدیریتی آنان است و در توزیع آن نیز بین استان ها کارایی منابع مذکور محدود خواهد بود. بدین ترتیب پیشنهاد می شود مجلس شورای اسلامی، تجدیدنظر اساسی در توزیع اعتبارات متمرکز را بین استان های کشور، از سازمان مدیریت و برنامه ریزی بخواهند تا بخش زیادی از منابع

مالی این وزارت یعنی حدود ۲۰ درصد اعتبارات به صورت توزیع نشده در اختیار سازمان‌های مرکزی آموزش و پرورش نباشد.

۲-۲- تحلیلی بر اعتبارات جاری فعالیت‌های مختلف در بخش آموزش و پرورش

فعالیت‌های مختلف که در بخش آموزش و پرورش برای آن اعتباراتی معادل ۱۹۹۳ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است (جدول شماره ۳)؛ در موارد خاص زیر قابل طبقه‌بندی است.

۱- کسورات بازنشتگی:	۶۵۰ میلیارد ریال
۲- کمک‌هایی به مؤسسات غیرانتفاعی - غیردولتی:	۱۱۳/۶ میلیارد ریال
۳- فعالیت‌های اردویی؛ پرورشی و ورزشی و آموزشی:	۱۹۸/۴ میلیارد ریال
و سازمان دانش‌آموزی	
۴- ساماندهی و ارتقای سطح علمی کارکنان:	۳۷۷ میلیارد ریال
۵- بهبود کیفی و اجرای برنامه‌های آموزشی	۲۰۰ میلیارد ریال
۶- جلب مشارکت‌های دانش‌آموزی و مدیران و برنامه‌های رسانه‌ای:	۷۰ میلیارد ریال
۷- پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم	۷۵ میلیارد ریال
۸- تجهیزات هنرستانی و کار و دانش	۱۹۰ میلیارد ریال
۹- تغذیه رایگان دانش‌آموزان	۱۱۲/۱ میلیارد ریال
۱۰- سایر فعالیت‌ها	۷/۳ میلیارد ریال
جمع	۱۹۹۳/۴

همان‌طور که مشاهده می‌شود بخشی از اعتبارات فوق که در قالب فعالیت‌هایی خاص طبقه‌بندی شده است، بین استان‌های کشور باید توزیع شود و برخی قابلیت اجرایی در سطح وزارت و سازمان مرکزی ندارد و حتی سازماندهی کردن برای آن فعالیت نیز در سطح ستاد بسیار مشکل و غیرقابل عمل است. در ردیف‌های ده‌گانه فوق اعتبارات کسورات بازنشتگی با تغذیه دانش‌آموزان، فعالیت‌های اردویی، پرورشی و ورزشی و تجهیز هنرستان‌ها و مدارس کار و دانش در سطح استان‌ها توزیع می‌گردد. که توزیع اولیه آن

امکان‌پذیر بوده و اختیار توزیع مجدد دادن به حوزه ستادی وزارتخانه به‌عنوان ابزار کنترلی لزومی نخواهد داشت و از ابتدا قابل تفکیک و توزیع بین ادارات کل آموزش و پرورش استانی است. مجموع اعتبارات مذکور بالغ بر ۱۱۵۰ میلیارد ریال است.

حدود ۸۴۳ میلیارد ریال باقیمانده در قالب عناوین بسیار کلی در ردیف‌های متمرکز در اختیار وزارت آموزش و پرورش پیش‌بینی شده است که قابلیت جذب آن وجود ندارد یا این که حداقل در سطح ستاد قابل سازماندهی نیست که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. در ردیف‌های بودجه‌ای از جمله سازماندهی و ارتقای سطح علمی کارکنان و نیروی انسانی آموزش و پرورش است که موضوع اجرایی آن به‌طور شفاف معلوم نیست یا بهبود کیفی و اجرای برنامه‌های آموزشی برای تغییر کتب درسی دوره ابتدایی که اعتباری معادل ۲۰۰ میلیارد ریال برای آن پیش‌بینی شده است و در مقایسه با سال ۱۳۷۹ حدود ۸ برابر گردیده است یا چه پشتوانه مطالعاتی و اجرایی توانسته است کتب درسی دوره ابتدایی را تغییر دهد و برنامه‌های آموزشی لازم برای این تغییر را با چنین اعتباراتی فراهم سازد؟

ردیف دیگر پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم است. اعتبارات این فعالیت به چه معنی است؟ مگر غیر از این است که آموزش و پرورش در برنامه ابتدایی خود کودکان لازم‌التعلیم را باید پوشش دهد و اعتبارات لازم برای اجرای آموزش ابتدایی در بودجه ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها پیش‌بینی می‌شود و شاید بالغ بر ۵ هزار میلیارد ریال اعتبار این برنامه آموزشی است. چگونه اعتباراتی با این حجم جوابگوی امر پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم نیست اما ۷۵ میلیارد ریال چه چیزی را حل می‌کند. در این وضعیت باید گفت تعیین چنین اعتباراتی آن هم در اختیار وزارتخانه به چه مصرفی می‌رسد؟ یا اعتبارات کمک به مؤسسات غیرانتفاعی و غیردولتی که معادل ۱۱۳/۶ میلیارد ریال است تحت چه سازماندهی و چه ضوابطی انجام می‌شود و بازدهی آن به چه ترتیبی قابل اندازه‌گیری است؟ یا این که اعتبارات مربوط به جلب مشارکت‌های مردمی (که ۷۰ میلیارد ریال است) صرف چه اموری می‌شود؟ و هدف از این چنین اعتباراتی چیست؟ آیا بودجه آموزش و پرورش به قدر کافی تأمین گردیده است تا چنین اعتباراتی را برای اموری که دقیقاً تعریف نشده است نیز به مصرف برسد و این اعتبارات در قالب کدام اهداف و وظایف سازمان آموزش و پرورش

کشور است؟ و رابطه بین هزینه و اهداف و وظایف در کجا تعریف و برقرار شده است!

۲-۳- تحلیلی بر اعتبارات از محل درآمد اختصاصی وزارت آموزش و پرورش

اعتبارات از محل درآمد اختصاصی وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۸۰ معادل ۲۰۳۹/۴ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است که در مقایسه با سال ۱۳۷۹ حدوداً ۳/۲ برابر گردیده است. بیش‌ترین سهم درآمد اختصاصی مربوط به حوزه ستادی وزارتخانه است که بالغ بر ۱۹۵۱/۵ میلیارد ریال است و مابقی آن بین سازمان‌های تابعه توزیع شده است (۸۷/۹ میلیارد ریال). البته در قسمت درآمدها بر حسب دستگاه‌ها، وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه درآمدی معادل ۲۸۴۰/۵ میلیارد ریال را در سال ۱۳۸۰ وصول خواهند کرد.

بدین ترتیب حدود ۹۵/۳ درصد از درآمدهای وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه‌اش به صورت درآمد اختصاصی در اختیار آنان قرار می‌گیرد. حال باید پرسید که درآمدهای آموزش و پرورش که عمدتاً از محل وصول عوارض کالا از مصرف‌کنندگان اخذ می‌شود و به نوعی مالیات بر مصرف تلقی می‌شود مستقیماً چرابه درآمد عمومی کشور واریز نمی‌شود و به علاوه وصول‌کننده مالیات بر مصرف کالا توسط وزارتخانه‌ای صورت می‌گیرد که وظیفه‌اش وصول مالیات نیست بلکه وزارت امور اقتصادی و دارایی وظیفه اخذ مالیات‌ها و واریز آن‌ها به درآمدهای عمومی کشور را برعهده دارد. حال وزارت آموزش و پرورش و ادارات کل آن باید اداره وصول درآمد که همان مالیات و عوارض بر مصرف‌کالا است را از تولیدکنندگان و فروشندگان کالا اخذ و به درآمدهای خود واریز کند. تفکیک وظایف اجرایی دستگاه از بین رفته است. آیا تا به حال برآورد گردیده است که چه مبلغ از این اعتبارات و با چه سازماندهی و به کارگیری عوامل انسانی در سال صرف وصول درآمدها می‌گردد و آیا اصولاً این چنین کاری جز وظایف آموزش و پرورش است؟

دیگر از درآمدهای اختصاصی، مربوط به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش به میزان ۱۷ میلیارد ریال است، که در برنامه تحقیقات آموزشی و فرهنگی وصول می‌شود. سؤال اینجاست که سازمانی که فعالیت‌های پژوهشی‌اش باید در خدمت وزارت آموزش و پرورش باشد چه نوع خدمات پژوهشی را به سایر سازمان‌ها ارائه می‌کند تا از محل آن درآمدهایی را کسب می‌کند و به درآمد اختصاصی‌اش واریز می‌کند. یا این که اصولاً

درآمدهای مذکور که از محل فروش خدمات و کالاهاست قابل طبقه‌بندی در برنامه تحقیقات آموزشی و پژوهشی نیست؟

۲-۴- اعتبارات جاری وزارت آموزش پرورش در ردیف‌های متفرقه

اعتبارات جاری وزارت آموزش پرورش در ردیف‌های متفرقه در دو مورد در سال ۱۳۸۰ طبقه‌بندی شده است که قابل توزیع بین ردیف‌های بودجه‌ای است که عبارتند از موضوع ۲ درصد ارزش کالاهای وارداتی (ردیف ۵۰۳۴۴۲ قسمت چهارم لایحه بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور) و هزینه دانش‌آموزان شبانه روزی و ایاب و ذهاب دانش‌آموزان روستایی است (ردیف ۵۰۳۵۲۴) و سایر ردیف‌ها مربوط به بازپرداخت‌ها و پیش‌پرداخت‌ها می‌باشد که علی‌القاعده در طبقه‌بندی‌های بودجه‌ای در ردیف‌های خاص خود قرار می‌گیرد. اعتبارات منظور شده در ردیف‌های متفرقه حدود ۲۳۴ میلیارد ریال است که حدود ۲۰۶ میلیارد ریال آن قابل طبقه‌بندی و توزیع بین دستگاه‌های اجرایی مربوطه است و لزومی به ردیف‌های متفرقه نیست. ردیف‌های متفرقه توزیع اعتبارات را بین برنامه‌های دستگاه‌ها به‌طور شفاف معلوم نمی‌دارد و توصیه اکید آن است که تمامی ردیف‌های متفرقه در قالب بودجه دستگاه‌ها بایستی توزیع شود تا بر شفافیت بودجه بیفزاید و از هرگونه پیش‌بینی اعتبارات در ردیف‌های متفرقه جداً پرهیز شود تا اعتبارات هر دستگاه به‌طور وضوح معلوم و قابل اندازه‌گیری و تجزیه و تحلیل بوده و ارزیابی هزینه به نحو مطلوبی میسر باشد و از طرفی نیز توزیع و پخش اعتبارات بین ردیف‌های متفرقه و گوناگون معلوم نخواهد داشت که اعتبارات هر دستگاه و رابطه آن با وظایف و اهداف آن چگونه است و تحلیل درستی بر هزینه‌های یک دستگاه و ارزیابی هزینه و منافع مترتب بر آن را به دست نخواهد داد.

تفصیل اعتبارات جاری و درآمدهای وزارت آموزش پرورش و سازمان‌های تابعه و کلیه فعالیت‌های گوناگون این وزارتخانه‌ها به همراه کلیه اعتبارات از محل درآمد اختصاصی یا منظور شد. در ردیف‌های متفرقه بودجه در جداول ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ آمده است.

- اختصاص داشتن حدود ۲۰ درصد از کل اعتبارات وزارت آموزش و پرورش به سازمانها و ادارات مرکزی یا ستادی نشان تمرکز اجرایی و اداری است.

بنابراین اصلاح ساختار مدیریت و روشهای اجرایی آموزش و پرورش به عنوان یک ضرورت، مطرح است و انجام آن نتایج زیر را در بر خواهد داشت.

الف- از اتلاف سرمایه جلوگیری می شود.

ب- جریان امور اداری و اجرایی سریع تر می شود.

پ- زمینه مشارکت فکری و مالی مردمی توسعه می یابد.

لذا در اجرای ماده ۱ قانون برنامه سوم توسعه یعنی اصلاح ساختار اداری و مدیریت. شایسته خواهد بود که مجلس شورای اسلامی دستگاه اجرایی را ملزم به انجام سریع و صحیح و جامع ماده ۱ قانون برنامه سوم سازد.

اعمال نظارت قانونی و ارزیابی عملکرد فعالیت های بودجه ای برای تنظیم و تعیین بودجه سال بعد ضروری است. فقدان نظارت و ارزیابی قانونی تبعات زیر را در بر دارد:

الف- تنظیم بودجه هر سال بر اساس بودجه سال قبل و روال سنتی رسیدگی بودجه، بدون بررسی های تحلیلی چون کار و میزان واقعی اعتبار مورد نیاز انجام می گیرد.

ب- اولویت ها و هدف های برنامه توسعه چنان که باید و شاید مورد توجه قرار نمی گیرد.

پ- سبب گسترش تخصیص های نامطلوب در دستگاه های اجرایی می شود.

۳- برنامه ای و شفاف نبودن بودجه. موجب تداخل فعالیت ها و ابهام آن ها می شود. چنان که فعالیت هایی مثلاً در زمره تحقیقات به حساب می آید که هیچ ارتباطی به آن ندارد. البته این وضع از عدم دقت لازم در طبقه بندی موضوع ها و فعالیت ها حاصل می شود و سبب لوژ مسئولیت ها می گردد. چنان که سطح اعتبارات اختصاص یافته به سازمان پژوهش و برنامه ریزی در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ حدود ۸۶/۶ درصد رشد دارد ولی به سبب شفاف نبودن بودجه، منطق و موجب این رشد زیاد مشخص نیست. با آن که مبلغی بیش از ۲۳ میلیارد ریال اعتبار تحقیقاتی در اختیار این سازمان است و در سال های پیش نیز ارقام

مشابهی در اختیارش بود، معلوم نیست چرا شناخت علمی و مطالعه شده برای تحلیل و حل مسائل و مشکلات آموزش و پرورش این همه کم است و چرا مثلاً تحقیق و تتبعی برای کاهش خسارت‌های ناشی از شکست تحصیلی یا موانع دیگر انجام نگرفته است؟ چرا مدارس تجربی وابسته به این سازمان که وسیله و عرصه تحقیق و تجربه میدانی برای مسائل آموزشی و تربیتی تلقی می‌شد، از سال ۱۳۵۸ تعطیل شدند در عرض این بیست سال مجدداً تأسیس نشده‌اند. تا کار تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری آموزشی و تربیتی براساس تحقیق و تجربه انجام پذیرد.

اگر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی به وظایف قانونی نظارت و ارزیابی خود بیش‌تر عمل نماید قطعاً این مشکلات روشن‌تر خواهد شد.

جدول ۲- اعتبارات جاری وزارت آموزش و پرورش و دستگاه‌های تابعه در سال‌های (۱۳۸۰-۱۳۷۸) به تفکیک فصول

(ارقام به میلیارد ریال)

ردیف	عنوان دستگاه‌اجرائی	پیش‌بینی سال ۱۳۸۰					مصوب سال ۱۳۷۹					عملکرد سال ۱۳۷۸							
		فصل آموزش عمومی	فصل آموزش حرفه‌ای	تأمین اجتماعی *	سایر	تحقیقات	جمع	آموزش عمومی	آموزش فنی	تأمین اجتماعی	سایر	تحقیقات	جمع	آموزش عمومی	آموزش فنی و حرفه‌ای	تأمین اجتماعی	سایر	تحقیقات	جمع
۱	وزارت آموزش و پرورش	۱۳۱/۹	۴	۲۱	۲/۸	۲/۳	۱۶۲	۹۰	۳/۵	۱۶/۲	۲/۳	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۸	-	۱۴	۱/۵	۱/۵	۱۳۵
۲	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	۲۱/۹	-	-	-	۶/۲	۲۸/۳	۱۵/۸	-	-	-	۱۶/۲	۱۹/۹	۱۲/۲	-	-	۱/۵	۱/۵	۱۳/۷
۳	سازمان استعداد‌های درخشان	۴۷/۶	-	-	-	-	۴۷/۶	۳۲/۵	-	-	-	۳۲/۵	۳۲/۵	۲۸/۵	-	-	-	-	۲۸/۵
۴	سازمان آموزش کودکان استثنایی	۳۲۰/۶	-	۱۰	-	-	۳۳۰/۶	۲۳۱/۲	-	-	-	۲۳۱/۲	۲۳۱/۲	۲۰۲/۲	-	-	-	-	۲۰۲/۲
۵	سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس	۱۰	-	-	-	۰/۶	۱۰/۶	۱۰/۱	-	-	-	۱۰/۶	۱۰/۶	۵/۸	-	-	۰/۴	۰/۴	۶/۲
۶	سازمان نهضت سوادآموزی	۳۱۰	-	-	-	-	۳۱۰	۲۲۲/۷	-	-	-	۲۲۲/۷	۲۲۲/۷	۲۷۸	-	-	-	-	۲۷۸
۷	پژوهشکده تعلیم و تربیت	-	-	-	-	۴/۵	۴/۵	-	-	-	-	۲/۷	۲/۷	-	-	-	-	-	۱/۳
۸	پژوهشکده استثنایی	-	-	-	-	۱/۵	۱/۵	-	-	-	-	۱/۴	۱/۴	-	-	-	-	-	۰/۹
۹	دبیرخانه شورایی عالی آموزش و پرورش	۱/۴	-	-	-	۰/۱	۱/۵	۱/۱	-	-	-	۱/۲	۱/۲	۰/۸	-	-	-	-	۰/۹
۱۰	مدارس خارج از کشور	۳۲	-	-	-	-	۳۲	۳۰/۲	-	-	-	۳۲	۳۰/۲	۳۲	-	-	-	-	۳۲
۱۱	آموزشکده‌های فنی و دانشگاه شهید رجایی	-	۱۹۹	-	-	-	۱۹۹	۱۲۹/۷	-	-	-	۱۲۹/۷	۱۲۹/۷	۱۱۷	-	-	-	-	۱۱۷
۱۲	صندوق ذخیره فرهنگیان	۱۴۰	-	-	-	۱۴۰	۸۲/۶	-	-	-	-	۸۲/۶	۸۲/۶	۶۵	-	-	-	-	۶۵
۱۳	ادارات کل آسپ استان‌ها	۱۶۵۰	۸۱۳	۱۲	-	۲۲	۱۷۳۲/۶	۱۵۹۵/۷	۷۰۵	۹/۱	-	۱۷۳۲/۶	۱۶۶۸/۵	۱۲۳۳/۵	۵۴۵	۱۰۸	۱۹/۵	۱۳۸۷/۸	
۱۴	ادارات نوسازی استان‌ها	۴۷	-	-	-	۲۷	۳۲	-	-	-	-	۳۲	۳۲	۲۸/۵	-	-	-	-	۲۸/۵
۱۵	جمع	۱۷۴۲۲/۳	۱۰۱۶	۳۳	۹/۸	۳۷/۲	۱۸۷۳۲/۶	۱۶۷۰۷/۱	۸۵۸/۲	۲۵/۴	۲/۳	۱۷۴۲۲/۳	۱۷۴۲۲/۳	۱۳۰۹۶/۱	۱۷۳۲۱/۳	۲۲/۷	۱/۵	۲۲/۲	۱۳۸۰۷

* مبلغ ۶۵۰ میلیارد ریال از اعتبارات مربوط به سهم دولت بابت بیمه‌های اجتنامی کارمندان وزارت آموزش و پرورش در سرجمع اعتبارات فصل تأمین اجتماعی منظور و معانه شده است و این رقم در جدول شماره ۳ منعکس گردیده است.

جدول ۳- اعتبارات جاری فعالیت‌های مختلف در بخش آموزش و پرورش در طی سال‌های

(ارقام به میلیون ریال)

(۱۳۸۰-۱۳۷۸)

ردیف	شرح فعالیت	اعتبار سال ۱۳۸۰	اعتبار سال ۱۳۷۹	اعتبار سال ۱۳۷۸
۱	باشگاه دانش پژوهان جوان	۳۰۰۰	۲۳۳۶	۱۹۹۶
۲	کسورات بازنشستگی فرهنگیان (سهام دولت)	۶۵۰۰۰۰	۵۶۴۹۲۶	۵۸۱۲۰۰
۳	تفدیه رایگان دانش‌آموزان مناطق محروم	۱۱۲۱۰۰	۹۷۲۰۰	۸۱۹۸۰
۴	تقویت بنیه علمی اینترگران	۳۰۰۰	۲۰۴۱	۱۷۰۰
۵	هیأت مرکزی گزینش (آ-ب)	۱۳۰۰	۱۱۱۸	۹۲۱
۶	فعالیت‌های آموزشی	۱۸۰۰۰	۲۰۰۰۰	۱۸۰۰۰
۷	راه اندازی و تجهیز مدارس غیرانتفاعی	۱۰۰۰۰	۲۸۶۰	۸۰۰۰
۸	کمک به توسعه مشارکت‌های مردمی و راهاندازی مدارس مشارکتی غیرانتفاعی	۹۷۶۰۰	—	—
۹	کمک به ایجاد شرکت‌های خدماتی غیر دولتی مرتبط با برگزاری اردوهای سیاحتی و زیارتی	۳۰۰۰	۴۰۰۰	—
۱۰	کمک به مؤسسات غیر دولتی برای توسعه آموزش قرآن در مدارس	۳۰۰۰	—	—
۱۱	کمک به سازمان‌ها و تشکل‌های دانش‌آموزان با هماهنگی با سازمان ملی جوانان	۲۰۰۰۰	۱۵۰۳۶	۱۰۱۰۰
۱۲	فعالیت‌های مشترک با سازمان ملی جوانان	۳۲۰۰۰	—	—
۱۳	فعالیت‌های اردویی و پرورشی و کمک به اقامه نماز دانش‌آموزان	۳۰۰۰۰	۲۹۱۰۰	۱۶۰۶۷
۱۴	فعالیت‌های ورزشی	۸۸۰۰۰	۴۶۲۸۶	۴۰۹۸۱
۱۵	فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان از محل درآمد سیگار	۲۴۰۰	۴۲۷۷	۲۹۳۵
۱۶	بهره برداری از فضاهای ورزشی سازمان تربیت بدنی	۴۰۰۰	۵۰۰۰	—
۱۷	اعتلای معرفت دینی دانش‌آموزان	۷۰۰۰	۶۴۰۰	—
۱۸	پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر	۱۱۰۰۰	—	—
۱۹	فعالیت‌های مقابله با تهاجم فرهنگی	—	—	۶۵۲۷
۲۰	ارتقا سطح علمی معلمان - مدیران و کارکنان	۱۲۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۶۹۹۹۳
۲۱	ساماندهی و بهره‌وری نیروی انسانی	۲۵۷۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	—
۲۲	پوشش تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم	۷۵۰۰۰	۷۲۹۰۰	—
۲۳	بهبود کیفیت و اجرای برنامه‌های آموزشی برای تغییر کتب دوره ابتدایی	۲۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	—
۲۴	طرح کارانه مدیریت برای جلب انواع مشارکت‌های مردمی	۵۰۰۰۰	۷۵۰۰۰	—
۲۵	مشارکت دانش‌آموزان و مدیران و معلمان در طراحی و ساخت تجهیزات آموزشی	۱۰۰۰۰	—	—
۲۶	تولید برنامه‌های چند رسانه‌ای جهت تحقق اهداف کیفی برای پخش از صدا و سیما	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۲۰۰۰
۲۷	تجهیز هنرستان‌ها و کمک به اجرای آموزش کار و دانش در کارگاه‌های دولتی و غیردولتی	۱۵۰۰۰۰	۱۱۲۳۵۲	۹۹۰۰۰
۲۸	بهبود سازی و افزایش بهره‌وری در منابع آموزشی و انسانی و تجهیزاتی هنرستان‌های فنی	۴۰۰۰۰	—	—
۲۹	جمع	۱۹۹۳۲۰۰	۱۵۹۹۷۳۲	۹۲۱۳۱۰

جدول ۴- اعتبارات وزارت آموزش و پرورش از محل درآمد اختصاصی در سالهای (۱۳۸۰-۱۳۷۸)

(ارقام به میلیون ریال)

ردیف	عنوان دستگاه	اعتبار سال ۱۳۸۰	اعتبار سال ۱۳۷۹	اعتبار سال ۱۳۷۸
۱	وزارت آموزش و پرورش (فصل آموزش عمومی)	۱۵۰۱۵۰۰	۵۹۱۵۰۰	—
۲	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش (فصل تحقیقات)	۱۷۰۰۰	۱۵۰۰۰	—
۳	وزارت آموزش و پرورش - موضوع بندج ماده ۱۴۵ قانون برنامه سوم (فصل آموزش عمومی)	۲۵۰۰۰۰	—	—
۴	وزارت آموزش و پرورش - دانشگاه شهید رجایی (فصل فن و حرفه‌ای)	۱۰۵۰	—	—
۵	وزارت آموزش و پرورش - آموزشکده‌های فن (فصل آموزش فن و حرفه‌ای)	۲۸۰۰۰	—	—
۶	سازمان آموزش و پرورش استثنایی (فصل آموزش عمومی)	۲۷۹۰۰	۱۸۰۰۰	—
۷	نهضت سوادآموزی (فصل آموزش عمومی)	۴۰۰۰	۲۵۰۰	۱۲۸۶
۸	جمع	۲۰۳۹۴۵۰	۶۲۸۰۰۰	۱۲۸۶

جدول ۵- اعتبارات جاری وزارت آموزش و پرورش در ردیف‌های مترقه (قسمت چهارم - ب) قانون بودجه

(ارقام به میلیون ریال)

در سال‌های (۱۳۸۰-۱۳۷۸)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف مترقه	سال ۱۳۸۰	سال ۱۳۷۹	سال ۱۳۷۸
۱	۵۰۳۱۳۱	نظارت بر فعالیت آموزشگاه‌های علمی آزاد	—	—	۱۳۲۰
۲	۵۰۳۱۵۹	آزمون‌گزینش‌های ورودی وزارت آموزش و پرورش - تبصره ۲۹ قانون بودجه ۶۴	—	—	۲۰۹۶
۳	۵۰۳۱۶۲	هزینه‌های مربوط به دوره‌های شبانه	—	۲۰۰۰۰۰	۱۰۵۶۱۰
۴	۵۰۳۱۷۰	هزینه‌های خاص آموزش و پرورش	—	—	۲۶۹۱۰
۵	۵۰۳۲۴۲	موضوع ۲ در صد ارزش کالاهای وارداتی	۱۹۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۹۲۳۱۲
۶	۵۰۳۵۰۷	فعالیت‌های مشترک سازمان ملی جوانان با وزارت آموزش و پرورش	—	۳۳۰۰۰	—
۷	۵۰۳۵۰۸	مشارکت دانش‌آموزان و مدیران و معلمان در طراحی و ساخت و تأمین تجهیزات آموزشی	—	۱۰۰۰۰	—
۸	۵۰۳۵۱۰	خرید ساختمان اداری	—	۱۶۰۰۰	—
۹	۵۰۳۵۲۴	هزینه دانش‌آموزان شبانه روزی و هزینه ایاب و ذهاب دانش‌آموز مناطق روستایی	۱۶۰۰۰	۱۶۰۰۰	—
۱۰	۶۰۱۰۲۹	بازپرداخت بخشی از کارمزد وام‌های داخلی	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰
۱۱	۶۰۱۲۱۵	بازپرداخت وام‌های خارجی	۹۳۲	۶۲۹	۶۲۹
۱۲	۷۰۲۱۱۶	بازپرداخت پیش پرداخت اقساط اماکن آموزشی استیجاری خریداری‌شده	۲۱۰۰۰	۲۱۰۰۰	—
۱۳	جمع		۲۲۳۲۳۲	۲۶۲۶۲۹	۲۲۶۸۸۷

۵. توضیحات آن که ردیف‌های ۵۰۳۵۰۷، ۵۰۳۵۰۸ و ۱۳۸۰ ذیل فعالیت‌های مختلف در جدول شماره (۶) متناظر شده است.

جدول ۶- درآمدهای وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه‌اش بر حسب درآمد اختصاصی و عمومی در سال‌های (۱۳۷۹-۱۳۸۰) (ارقام به میلیون ریال)

ردیف	عنوان دستگاه	برآورد سال ۱۳۸۰			سال ۱۳۷۹ مصوب			سال ۱۳۷۸ قطعی		
		درآمد عمومی	اختصاصی	جمع	درآمد عمومی	اختصاصی	جمع	درآمد عمومی	اختصاصی	جمع
۱	وزارت آموزش و پرورش	۱۰۱۰۰۰	۱۹۵۱۵۰۰	۲۰۵۲۵۰۰	۱۳۰۱۰۰۰	۵۹۱۵۰۰	۱۸۹۲۵۰۰	۹۷۱۸۵۶	-	۹۷۱۸۵۶
۲	دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	-	-	-	۱	-	۱	۰/۵	-	۰/۵
۳	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	-	۱۷۰۰۰	۱۷۰۰۰	-	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۲۰۰۴	-	۱۲۰۰۴
۴	دانشگاه شهید رجایی وابسته به آموزش و پرورش	-	۱۰۵۰	۱۰۵۰	-	-	-	-	-	-
۵	آموزشکده‌های فنی-وابسته به آسپ	-	۳۸۰۰۰	۳۸۰۰۰	-	-	-	-	-	-
۶	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	-	۲۷۹۰۰	۲۷۹۰۰	-	۱۸۰۰۰	۱۸۰۰۰	۷۷۸۴	-	۷۷۸۴
۷	نهضت سوادآموزی	-	۴۰۰۰	۴۰۰۰	-	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۱۲۸۶	۱۲۸۶	-
۸	جمع	۱۰۱۰۰۰	۲۰۳۹۲۵۰	۲۱۴۰۲۵۰	۱۳۰۱۰۰۱	۶۲۸۰۰۰	۱۹۲۹۰۰۱	۹۹۱۶۴۴/۵	۱۲۸۶	۹۹۲۹۳۰/۵